

UUDISED EL narkoseire keskuselt Lissabonis

KOKAIIN, AMFETAMIINID, ECSTASY JA KANEP: VIIMASED SUUNDUMUSED

Kokaiin on paljude noorte eurooplaste jaoks muutumas eelistatuimaks stimulantiks

(24.11.2005, LISSABON) Kokaiin on muutunud Euroopa üldises uimastipildis oluliseks elemendiks, teatab **EL narkoseire keskus (EMCDDA)** täna Brüsselis avaldatud **2005. aasta aruandes uimastiprobleemide olukorrast Euroopas**. Kokaiiniga kaubitsemise ja selle tarbimise näitajad viitavad viimasel ajal ülekaalukalt selle uimasti sisseveo ja tarbimise kasvule, ühtlasi on märgata kokaiiniga seotud terviseprobleemide laiemat levikut.

EMCDDA hinnangul on ligikaudu 9 miljonit eurooplast (3% täisealisest elanikkonnast) vähemalt korra kokaiini proovinud. 3–3,5 miljonit (1% täisealisest elanikkonnast) on kokaiini tarbinud viimase aasta jooksul, samas kui ligikaudu 1,5 miljonit (0,5% täisealisest elanikkonnast), keda võib liigitada praeguste tarbijate hulka, on kokaiini kasutanud viimase kuu jooksul. Kokaiini tarbimine on peamiselt levinud noorte täisealiste (15–34-aastaste), eriti noorte meeste ning linnaelanike seas.

Kokaiini tarbimine varieerub riigiti olulisel määral, kusjuures riigisiseste aruannete põhjal on elu jooksul kokaiini proovinud 1–11,6% noortest eurooplastest ja 0,2–4,6% on seda tarbinud viimase 12 kuu jooksul.

Hispaania ja **Ühendkuningriik** teatavad kokaiini tarbimise kõrgeimatest määradest: 4% seasetest noortest täisealistest on kokaiini tarbinud viimase aasta jooksul, seega ületab see näitaja hiljutise *ecstasy* ja amfetamiini tarbimise taseme näitajaid. Need hinnangud lähenevad USA vastavatele näitajatele, teatab keskus, andes põhjust mureks, et kokaiin on mõnedes Euroopa piirkondades hõivamas noorte seas eelistatuma stimulandi koha ⁽¹⁾.

1990. aastate lõpust alates on hiljutise kokaiinitarbimise määra kasvu noorte täisealiste seas märgitud aruannetes **Taani, Itaalia, Ungari, Madalmaade** ja **Austria** kohta. **Hispaanias** ja **Ühendkuningriigis** toimus kõige märgatavam tõus enne 2001. aastat, kuid hilisemad andmed lubavad oletada, et see kasvutrend hakkab aeglustuma.

Crack-kokaiini – eriti just rahvatervise ja sotsiaalprobleemidega seostatava uimasti tarbimine pole Euroopas käesoleva aruande kohaselt endiselt kuigi levinud. Märkimisväärsest tarbimise määrast teatatakse ainult üksikutes linnades, peamiselt **Madalmaades** ja **Ühendkuningriigis**.

Euroopas konfiskeeritud kokaiini hulga märkimisväärne kasv

Viimased andmed näitavad, et **ELis** konfiskeeritud kokaiini hulk aastail 2002 kuni 2003 peaaegu kahekordistus – 47 tonnilt enam kui 90 tonnile –, mis annab tunnistust, et Euroopast on saanud selle uimasti peamine turg. Suurem osa kokaiini veetakse **ELi Ibeeria poolsaare** ja **Madalmaade** kaudu, kusjuures **Aafrika** ja **Kariibi mere** riigid osalevad kokaiini Euroopasse transportimisel oluliste transiidipiirkondadena.

Hispaanias ja **Madalmaades** on kinni peetud **ELi** suurimad kokaiinikogused. Mõlemas riigis konfiskeeritud kogused kasvasid aastail 2002–2003 üle kahe korra.

Kokaiini kasvav mõju rahvatervisele

Käesoleva aruande kohaselt pöördub üha enam eurooplasi kokaiiniga seotud probleemide lahendamiseks arsti poole. Ligikaudu 10% uimastiprobleemidega seotud ravile pöördumistest Euroopas võib käesoleval ajal seostada kokaiinitarbimisega, ehkki riigiti on täheldatavad märkimisväärsed erinevused. Suurim protsent kokaiini tarbimise tõttu ravile pöördujaid on registreeritud **Hispaanias** (26%) ja **Madalmaades** (38%).

Madalmaades oli 2003. aastal ravile pöördunud uute klientide seas rohkem kokaiinitarbijaid kui opiaatide kasutajaid.

EMCDDA väitel on kokaiinitarbimisega seotud suurem „tõsine, ja võimalik et alaregistreeritud probleem“. Kokaiinitarbimine on sage opiaatide kasutajate hulgas ning narkootikumide üleannustamise juhtudel tehakse see harilikult kindlaks opiaatide kaudu. Hinnanguliselt etendab kokaiin „määravat rolli“ ligikaudu 10% kõigi uimastitega seotud surmade puhul (ulatudes 1%-st kuni 15%-ni sõltuvalt riigist). Aruande kohaselt võib see tähendada, et igal aastal leiab **ELis** aset mitusada kokaiinitarbimisega seotud surmajuhtumit. Siiski on ainult kokaiini tarbimisega seotud surmajuhtumite arv väike, ehkki murettekitav on selle uimasti võime süvendada südame-veresoonkonna haigusi.

Teiste stimulantide tarbimises pole langustendentsi märgata

Viimased uurimused viitavad jätkuvalle tõusutrendile *ecstasy* ja amfetamiinide tarbimisel noorte täisealiste seas enamikus **ELi** riikides, väidab **EMCDDA** ⁽²⁾.

Esmakordselt teatati ulatuslikust *ecstasy* tarbimisest Euroopas 1990. aastatel ja tänaseks on selle uimasti tarbimine enamikus riikides võrdsustunud amfetamiinide tarbimisega või isegi ületab seda. Keskuse hinnangul on hiljuti **ELis** *ecstasyt* kasutanud ligikaudu 2,6 miljonit täiskasvanut (0,8% täisealisest elanikkonnast).

Riikide aruannete kohaselt on 0,6–13,6% noortest täisealistest viimase aasta jooksul *ecstasyt* proovinud ja 0,4–6% seda tarbinud. Hiljutise *ecstasy* tarbimise kõrgeimad määrad noorte täisealiste seas on **Eestis** (3,7%), **Hispaanias** (3,8%), **Tšehhi Vabariigis** (5,9%) ja **Ühendkuningriigis** (6,9%). Erinevalt enamikust riikidest, kelle kohta teave on kättesaadav, teatavad **Saksamaa**, **Kreeka** ja **Ühendkuningriik** *ecstasy* tarbimise stabiliseerumisest.

Taanis, **Eestis** ja **Ühendkuningriigis** on kõrgeimad noorte täisealiste hiljutise amfetamiinitarbimise määrad (hinnanguliselt ligikaudu 3%). Kuid **Ühendkuningriik** on ainuke riik **ELis**, kes teatab märgatavast langusest hiljutises amfetamiinitarbimises selles vanuserühmas (15–34-aastased).

Euroopa on endiselt *ecstasy* ja amfetamiinide tootmise keskus

Ülemaailmselt on Euroopa endiselt *ecstasy* tootmise peamine keskus, ehkki ta suhteline tähtsus kahaneb, kuna *ecstasy* tootmine on hakanud laienema ka teistesse maailma piirkondadesse. Samuti on Euroopa ülemaailmses mastaabis peamine amfetamiinide tootmise ja konfiskeerimise keskus. 2003. aastal avastati amfetamiinilaboreid **Belgias**, **Saksamaal**, **Eestis**, **Leedus**, **Luksemburgis** (väike), **Madalmaades**, **Poolas** ja **Ühendkuningriigis**.

Suurem osa 2003. aastal konfiskeeritud amfetamiinist pärines **Madalmaadest**, järgnesid **Poola** ja **Belgia**. Ligikaudu 82% 2003. aastal maailmas konfiskeeritud amfetamiinikogusest saadi kätte **Lääne- ja Kesk-Euroopast**. Konfiskeeritud kogused on 2002. aastast alates pidevalt suurenenud.

Euroopa trotsib ülemaailmset suundumust – märgid metamfetamiinitarbimise kasvust puuduvad

Vaatamata süvenevatele metamfetamiinitarbimisega seotud probleemidele **Aafrikas**, **Aasias**, **Austraalias**, **Uus-Meremaal** ja **USAs**, piirdub selle uimasti tarbimine **ELis** **Tšehhi Vabariigi** ja **Slovakkia**ga. **Tšehhi Vabariigis** on kohalik probleem eksisteerinud 1980. aastatest alates ja üle 50% sealsetest uimastite tõttu ravile pöördumistest on seotud metamfetamiini tarbimisega.

Ülaltoodud kommenteerides ütleb **EMCDDA haldusnõukogu esimees Marcel Reimen**: „Paljudel Euroopa riikidel on tihedad sidemed maailma piirkondadega, kus esineb metamfetamiiniga seotud probleeme. Arvestades, et Euroopa stimulantideturg laieneb, ei tohi eirata metamfetamiinitarbimise leviku võimalust. Vastupidi, see on olulise tähtsusega valdkond, kus tuleb säilitada valvsust ja võtta tarvitusele ennetavad meetmed.“

Looduslike hallutsinogeenide murettekitav populaarsus

Sünteesiliste hallutsinogeensete ainete, näiteks LSD tarbimine püsib kogu Euroopas madalal tasemel. Siiski märgitakse käesolevas aruandes, et (15–16-aastaste) kooliõpilaste hulgas on looduslike hallutsinogeenide, näiteks uimastava toimega seentega eksperimenteerimine suhteliselt levinud nähtus. 2003. aastal võrdus uimastava toimega seente elu jooksul tarbimine *ecstasy* tarbimise ulatusega **Tšehhi Vabariigis, Taanis, Itaalias, Madalmaades, Austrias ja Poolas** ning ületas seda **Belgias, Saksamaal ja Prantsusmaal**.

Üle 62 miljoni eurooplase on proovinud kanepit

EMCDDA hinnangul on üle 62 miljoni eurooplase (ehk üle 20% täisealisest elanikkonnast) proovinud kanepit ja ligikaudu 20 miljonit (üle 6% täisealisest elanikkonnast) on seda tarbinud viimase aasta jooksul. Umbkaudu 9,5 miljonit (peaaegu 4% täisealisest elanikkonnast) võib liigitada praeguste kasutajate hulka ja ligikaudu 3 miljonit noort täisealist, peamiselt noored mehed, tarbivad kanepit iga päev või peaaegu iga päev.

Kanep – pilt on ühtlustumas, kuivõrd riikidevahelised erinevused vähenevad

Alates 1990. aastate keskpaigast on Euroopa kanepitarbimises valitsenud tõusutrend⁽³⁾. Siiski on kanepitarbimise üldine pilt **ELis** püsinud ebaühtlane, kusjuures **Ühendkuningriik** on alati silma paistnud suurima levimuse määra poolest.

Kuid **EMCDDA** väitel on olukord muutumas, kuna teised riigid on hakanud **Ühendkuningriigile** järele jõudma ja seal omakorda on olukord alates 1998. aastast püsinud stabiilne. Käesoleval ajal on näiteks hiljutise kanepitarbimise määrad noorte täisealiste hulgas järgmised: **Hispaanias** 17,3%, **Ühendkuningriigis** 19,5%, **Prantsusmaal** 19,7% ja **Tšehhi Vabariigis** 22,1%. (Hiljutise kanepitarbimise määrad noorte täisealiste hulgas on madalaimad **Kreekas, Rootsis, Poolas ja Portugalis**).

Euroopa koolide uurimisprojekt **ESPAD**⁽⁴⁾ alkoholi ja teiste uimastite kohta annab kasulikku teavet uimastitarbimise pikaajalistest (1995–2003) suundumustest Euroopa kooliõpilaste (15–16-aastaste) hulgas ja toob kanepitarbimise puhul esile mõningaid ühtlustumise märke. 1995. aasta **ESPAD** andmestiku kohaselt oli hinnanguline elu jooksul kanepi tarbimine selles vanuserühmas **Ühendkuningriigis** 41% ja **lirimaa** 37%, niisiis tunduvalt kõrgem kui teistes uurimuses osalevates **ELi** riikides. **Tšehhi Vabariik** (22%) oli peale nende ainus **ELi** riik, kus hinnanguline määr ületas 20% taseme. Enamikus riikides jäi see määr alla 10%.

Siiski annab **ESPAD** 2003. aasta andmestik hoopis teistsuguse pildi: üheksa **ELi liikmesriiki** teatavad üle 20%-st elu jooksul tarbimise määrast: **Tšehhi Vabariik** (44%), **lirimaa** (39%), **Ühendkuningriik** (38%), **Prantsusmaa*** (38%), **Sloveenia** (28%), **Itaalia** (27%), **Slovakkia** (27%), **Taani** (23%) ja **Eesti** (23%). Elu jooksul kanepi tarbimise määr tõus oli kõige markantsem **ELi uutes Kesk- ja Ida-Euroopa liikmesriikides**, kus 1995. aastal registreeritud määrad olid sageli väga madalad (üldiselt alla 10%).

Hinnanguliselt suurim elu jooksul kanepi tarbimise levimus 15–16-aastaste kooliõpilaste hulgas oli 2003. aastal **Tšehhi Vabariigis** (44%) ja kõrgeim viimase kuu jooksul tarbimise tase **Hispaanias** ning **Prantsusmaal** (22%). Aastail 1999–2003 kasvas **Tšehhi Vabariigis** 5% nende kooliõpilaste arv, kes teatasid, et proovisid kanepit esmakordselt 13-aastaselt või nooremalt. Samas teatasid nii **Madalmaad** kui ka **Ühendkuningriik** vastava arvu väikesest, 1%-st kahanemisest, ehkki sellist minimaalset muudatust on raske seletada.

Mitme eri uimasti samaaegne kasutamine – iseloomulik nähtus eurooplaste uimastitarbimises

Aruande kohaselt on käesoleval ajal eurooplaste uimastitarbimise keskseks tunnusjooneks mitme eri uimasti samaaegne kasutamine, mis muudab lihtsa ainespetsiifilise analüüsi mõttetuks.

Siinkohal teeb **EMCDDA direktor Wolfgang Götz** kokkuvõtte: „Käesoleval ajal peab uimastitarbimisest rahvatervisele tuleneva mõju analüüs arvestama psühhoaktiivsete ainete, sealhulgas alkoholi ja tubaka kombineeritud tarbimise kompleksse pildiga. Ainult ühe aine tarbimise suundumustele keskendumine võib osutuda eksitavaks, juhul kui ignoreeritakse eri tüüpi uimastite omavahelist koostoimet.“

Märkused ja definitsioonid

Kõik täisealised – 15–64-aastased; noored täisealised – 15–34-aastased; elu jooksul tarbimine – proovimine vähemalt kord elus /üldse; hiljutine tarbimine – viimase 12 kuu jooksul; praegune tarbimine – viimase kuu/30 päeva jooksul.

⁽¹⁾ Vt 2005. aasta aruande kommentaarium, joonis "Kokaiini hiljutine (viimase aasta jooksul) tarbimine noorte täisealiste (15–34-aastaste) hulgas".

⁽²⁾ Vt peatükk 4, joonised 8 ja 9.

⁽³⁾ Vt peatükk 3, joonis 4.

⁽⁴⁾ <http://www.espad.org/index.html> (* Prantsusmaa osaleb ESPADis alles alates 1999. aastast).